

RÜNNAK

Noorsotsialistlik ajakiri

Nr. 1

NOVEMBER

1926

Eugène Pottier — tlk. Gustav Suits.

Internatsionaal

Tööorjad, needus keda rõhub,
nüüd otsustavaks üles hooks!
Meid kõitnud kütkeid üksi lõhub
maa äärest äärde tormijooks.
Ju vana korra vaarub alus,
see ümber löögem, loogem nüüd,
sest väe ja võimu võitlusvalus
uus, parem ilm on meie hüüd.

Viimse võitluse teele,
väerinda igal maal,
töö vennastuse meele
märk Internatsionaal.

Ei teist meil lunastuse toojat
kui liit me kangekäeline,
muud ühisõnne seadjat, loojat
töörahas kui kõikväeline.
Tao, vasar, terast tulisena
all surve leiva, hinge eest,
käel karmil tõkkeid võita kena,
tõus vabastav kui nõuab meest.

Viimse võitluse teele,
väerinda igal maal,
töö vennastuse meele
märk Internatsionaal.

Ei õigust ilma valitseda
või olla saagitseja pool,
aeg rahva kehva vaenlast seda
ju turjalt heita meie sool.
Ei vaiki enne meelte älke
kui ülekohtud tasutud,
ei kustu sellepärast päike,
et kaovad ahned, kasutud.

Viimse võitluse teele,
väerinda igal maal,
töö vennastuse meele
märk Internatsionaal.

Noorsotsialistide päevaks

Olevik on kitsas ja valgustamatu piir hämara mineviku ja tundmatu tuleviku vahel. Minevik kirjutab meile ette tänapäeva ülesanded. Riikide ja rahvaste elu ei saa juhtida ainuüksi inimeste tahtmise järele. Ühiskondlikku elu juhivad produktsiooni vahekorrad — majandusliku töö materiaalsed tingimused ja klassidevaheline võitlus. Kui meie ei jälgi joont, mis seavad meile ette oleviku ülesanded, sageli vastu meie tahtmist kindlaksmääratud, siis võime tallata valeradu, ilma, et elu seda tunnustaks. Kord aga juhib elu valäteid sammujad tagasi õigeisse roobastesse.

Meie ülesandeks on ajaloolist arenemiskäiku õieti tabada, et meie töö ja toiming poleks asjatu. Seisame pärast raskeid võitlusi teekonna lõpul, siis mõistavad me üle kohut tulevased põlvned, ütlevad, kas me endi ülesandeid õieti tabasime, kuletades nende teostamiseks tööd ja vaeva, kas me tulevasele elule teetasandajaiks olime, mis tänapäev meie kohuseks.

„Noorsotsialistid“ — Kes oleme? Mida tahame? Paljudele meie eneste keskelt pole see küllalt selge, eemalseisjaist rääkimata. Isegi sõna „noorsotsialistid“ laseb ennast mitmeti mõista: sotsialistid, aastate poolest noored? või sotsialistid noore sotsialismi eestvedajatena?

Mõlemaid leidub meie ridades. Mõlemad on tarvilikud, noored aastate poolest seepärast, et neis peitub rohkem aktiivsust, enam revolutsioonilisust, sotsialistid noorsotsialismi arendajatena seepärast, et sotsialismi teooria kujuneks vastavalt kiireltarenevale praktilisele elule.

Kuulmatuis raskusis on elanud ja elavad meie rahvas, tööliishulgad eriti. „Demokraatlikud“ riigimehed on näidanud, et nad hästi tunnevad absolutismi teguviise. Proletariaat ägab ülekohtus, sotsiaalses õiglusetuses — ta on poliitiliselt mannetu.

Olgu noorsotsialistid meie proletariaadi poliitilise uuestisünni esimeseks tundemärgiks. Noorproletaarlaste sotsiaalne olukord sunnib politiseeruma olevaid töölisnoorsoo organisatsioone, sunnib poliitilisele võitlusväljale kaasakiskuma julgeid noori vabrikulist, töökodadest, põldudelt, koolipinkidelt ja arendama ägedat poliitilist kihutustööd sõjaväeteenistusse astuvate noorte keskel, et nad sääli ei unustaks omi aateid ja tõekspidamisi.

Noorsotsialistid, töötades käsikäes sotsialistliku tööliste parteiga, kes kui rahvusvahelise proletaarlise klassiorganisatsiooni osa, seab oma sihiks valmistada ette massisid sotsialistliku ühiskondliku korra teostamiseks, peavad üheks oma tänapäeva praktiliseks ülesandeks noorproletaarlike jõudude kogumise sotsialistliku töölispartei organisatsioonidesse, moodustadeks sääls otsivate, elavate ja edasikihutavate elementide kogu. Noor, rikkumatu ja värskelt pulsseeruv veri peab läbistama vana sotsialistliku partei keha, kui ta tahab muutuda elavaks ja otsustavaks jõuks rahvusvahelises töölisliikumises. Anda hoogu praktilise koostööga partei organisatsioonides partei sisemiseks noorenemiseks, see on noorsotsialistlike rühmade üks tänapäeva ülesannetest.

Midagi pole vajalikumat praegu, kui see partei seesmine ümberkorraldamine. Vaatamata proletariaadi põhiseaduslikele õigustele, areneb rahva ja riigi vahel ülepääsmatu kuristik, vaatamata isegi sellele, et vabariigi valitsuses on istunud koos kodanlastega ka sotsialistlikud ministrid. Asjaolud arenevad nii, et proletariaat ja kodanline riik kujundavad endas kaht täielikult vastandit jõusfääri, mis kulutavad kogu oma jõu üksteise vastu võitlemiseks. Teisiti ei saa seda kujutella pärast Jaan Teemanti kabineti julma hirvitamist tööliklassi üle, mida nad ise nimetavad tööliste palgaolude lahendamiseks! Muud on raske uskuda pärast streikijate ähvardamist sõjakolitu ja mahalaskmisega, pärast mitmete töölisühisuste registreerimata jätmist jne. Tööliklassi mõju riiki on nii nõrk, et valitsevad klassid võivad avalikult ironiseerida hädavajaliste sotsiaalseaduste üle. Proletaarlikud parteid ei või seda majanduslikest omakasugruppidest valitsetavat riiki enama tingimusteta jaatada, sest see tähendaks töölisliikumise kitsendamise õigekstunnistamist, see tähendaks tööliklassile enda võllariputamist.

Noored peavad äratama ükskõiksusest kogu proletariaadi, peavad muutuma aktiivseks, kartmata jälgimisi ja tagakiusamist!

Noorsotsialistide esimesel ülemaalisel päeval kutsume ülesse selleks noori tehastest, töökodadest, põldudelt, ametiasutustest ja koolipinkidelt!

R ü n n a k u l e võimutseva kodanluse vastu nende relvadega, mis meil on, enam aga otsustava rünnaku ettevalmistamisele!

Iga samm edasi tõelises liikumises on tähtsam, kui tosin programme.

K a r l M a r x.

Masin & inimene

1.

Varahommikul vilede aaria
 hädakisana tükkideks lõigub
 öövaikuse — vaheriide käristab:
 masin kutsub, masin hõigub,
 raudseid liikmeid — relvu
 täristab,
 hammasrattail vist halltõbi-
 malaaria.

Võib olla, masin haige, tal palavik?
 vändad, võllid end kisuvad
 krampi.
 Katsun pulssi — tsilindrite
 tuiksoon
 võtab tuksu, mu sõrme all
 tramp!,
 rihm laksu, veereb trans-
 missioon, —
 nõnda algab iga argipäev
 tavalik.

Manomeetril aurururve punajoonena
 jõuab,
 raudsest kopsust süfoonina aur.
 Sulle, tööline, vabrikute hõik,
 raudse kõri mehhaaniline
 laul!
 Masin — isand, masin — kõik.
 masin käseb, masin nõuab:
 Sa lepid: masin — isand, sa — ori,
 poed välja kuskilt hämarusest —
 jääk,
 silm tuhm, kõrv kurt, suu
 tumm,
 kõnnak alistuv, alandlik
 käik.
 Kutsu alas—litaur, kostab
 vasarate trumm
 ümber öö ja jalge all pori.

2.

Võib olla, kord kutsu sind
 teistsugu hüüd:
 barrikaadid ja kuulipritse tärin,
 veereb tänavalle ichtyosaurus—
 tank,
 läbi südame äkitselt värin.
 Telliskivigi lõdiseb: hirmul
 on pank.
 Kuhu minna, kas minna,
 mis nüüd?!

On's kõrv su seltsimehe kisale
 kurt,
 või lähem sul inimesest masin,
 metalline hüüd, kaudse jalgade
 tramp?
 või ehk nägemine sedavõrd
 kasin:
 vaata, vabadusel surmaeelne
 kramp!
 vägivaldselt roos punane
 oksaga murt.

Ainult südamen koit, kõrvun
 kõlavad viisid,
 veren revolutsioon veel võib
 kääri:
 rütm — daktylus, järsk anapäst.
 Ajumanomeetril mõte 100
 näitab atmosfääri,
 päälüü see — dünaamiidit
 kest...
 taevast langevad tähed
 hinge — sarlakid, riisid.

1924 a.

Sotsialismi ideaal ja noorsugu

Leidub inimesi sotsialistide ridadeski, kes usaldavad väita, nagu sotsialism polekski mingi ideaal, mille poole võideldes rühhib kultuuritahteline inimkond, väärtusi loov töötav rahvas. Sotsialism saabuvat meile ainult maailma majanduselu arengu tulemusena, jah, koguni paratamatuna tulemusena, möödapääsmatult, tahtku meie seda ise või mitte. Kui nii, siis milleks, tõepoolest, veel mingi „ideaal“! Sest sotsialistlik kord ei saa tulemata jääda ka ilma selleta, olgu revolutsioonilisel teel, vägivaldselt ja korruga purustades vana korra, või evolutsioonilisel teel, kodanlise ilmakorra järk-järgult, ilma põrutusteta, peatamatu uuenduste reastiku kaudu, arenedes sotsialistlikuks korraks...

Ent ärge uskuge neid, kes loevad sotsialismi ideaali tarbetuks, sest needsamad on ise enamasti, otse oma õpetuse kiuste, kõige suuremad idealistid! Ei need jää enamail juhtudel rahulikult ootama, kuni „majanduslikkude vahekordade arengus“ iseenesest küpseb sotsialistlik kord, langeb inimkonnale sülle, vaid need on enamasti ikka olnud tulised võitlejad sotsialismi ideaali eest, mõnikord otse „majanduslikkude vahekordade“ kiuste.

Ärge uskuge, nagu peaks kapitalistlik ühiskond paratamatult arenema sotsialistlikuks! Meil ei ole selleks mingisuguseid objektiivseid tõendusi! Objektiivselt on hoopis teistsugused sotsiaalsed vormid võimalikud, usk sotsialismi võidusse on suurel määral subjektiivne.

Sotsialism on praegu vaid ideaal, mille saavutamise õige suurel määral oleneb ka teadlikust tahtest, teadlikust võitlusest. Ta on küll sellane ideaal, mille teostamine, meie sügavaima veendumuse järele, kuidagi vastu ei käi majanduselu ja ühiskonna võimalikule arengule. Ta pole mitte paljalt utopia. Kui pole veel sotsialismi paratamatust tõestatud, siis seda vähem on suudetud tõestada sotsialismi võimatust!

Sotsialismi ideaal ei ole mingi tühi sõnakõlks, vaid määratu jõud, vana purustav ja uut loov. Sotsialismi ideaal on reaalne jõud — see liigutab mägesid. See viib tuhandeid ja miljoneid ennastsalgavasse ja ennastohverdavasasse võitlusse. See juhib inimkonna elujõulisemaid kihte, ta paremaid edustajaid välja olemasoleva vangist, tulevikurandadele, uut looma.

Sotsialismi tulevik oleneb suurel määral sellest, kui teadlik on võitlus ta eest, kui sügavale suudab ta juurduda rahva teadvusse ja hinge.

Sotsialismi ideaal on noor ja värske, alaliselt edasi arenev, otsekui see noorpõlvgi, mis on ta innustatumaid kandjaid. Sotsialismi ideaal ei ole mingi valmis süsteem, üksikasjus lõpuni arenenud, paragraafidesse tardunud uus ilmakord. Ta on vaid üldine põhimõte. Ta areneb, kasvab, täieneb ühtsoodu, tõuseb omas arengus alatasa kõrgemale astmele. See ei ole mingi valmis „tuleviku riik“, mingi utoopia, ei mingi „õndsusmaa, kus helendab taevavõlv, kus valitseb vaikus ja rahu“. Sotsialism on meile vaid tolleks tulitorniks, mis teed näitab tundmatute tuleviku randa de otsijaile, mille poole inimkond rühib omis-rängemais heitluis progressi eest, uute ühiskondlikkude vormide, uute eetiliste väärtuste, uue, vabastatud inimese eest.

Uskuge, see ongi väärtuslikuim sotsialismis, see ongi, mis teeb ta elavaks, haljendavaks puuks, mis annab talle määratu jõu ja — veetlevuse.

Otsivale, revolutsioonilisele inimesele ei ole juba saavutatud tõde, juba saavutatud eluvormid mingi väärtus. Ta kütkestamatu tung otsib ikka uusi tõdesid, uusi väärtusi, uusi ühiskonnavorme, uusi ideaale. Tuhat korda väärtuslikum vanast, usaldatavast, auväärsest, ent vanadusest juba kiduraks jäänud tõest on raugematu ihaldus uute järele. Võime ühes Lessingiga ütelda: „Kui Issand ise esitaks mulle valikuks — ühes käes igavese tõe, ja teises alalise tungi selle saavutamiseks, sellele lähenemise, siis vastaksin talle: Oh, Issand! Jäta oma le oma tõde, ent ära võta minult seda, mis annab mõtte, värvi ja sisu kogu mu elule — püha rahulolematust iga oleva olukorraga, igavest, peatamatut tungi paremusele: seda ei vaheta ma ühegi valmi, rahuliku ja liikumatu tõe vastu, mis langeb mulle taevast sülle, ilma mingisuguste jõupingutusteta minu poolt...“

Väärtuslikum on alaline areng, alaline looming, peatamatu inimkonna progress, vana purustamine revolutsiooni tules ja uue, parema, kõrgema ehitamine.

Väärtuslikum on igavene rahulolematuse tuli olemasolevaga, mässuvaim. Ja mässulipp olgu meiegi, noorte, lipp — nii ühiskondlikul kui ka vaimlisel ja eetilisel alal.

Meie teame, et ükski elu, ükski tõde, ükski väärtus, ükski vorm ei ole surematu — igavene on ainult uue elu tekkimine, surematu on areng, surematu looming.

Ei ole ükski ideaalgi igavene ega muutumatu. Ja meid, revolutsionääre, mässulipu kandjaid, ei kohuta sugugi teadmine, et ka meie sotsialismi ideaal alatasa muutub ja areneb. Jah, meid ei heiduta seegi, et alalises loomingu protsessis sotsialismi ideaal tulevastele põlvetele vahest hoopis teistsugusena paistab kui meile, et sotsialismgi kord muutub kivineuks, konservatiivseks ja tühjaks ühiskondlikuks vormiks, millest alaliselt arenev elu edasi rühib.

Mitte need pole meie õiged järeltulijad, kes püüavad igal viisil kinni hoida seda ühiskonna korda, mis on meie ideaaliks, vaid need, kes uue, parema, kõrgema nimel omakorda selle vastu mässu tõstavad.

Edmund Sakkeus

Noortele poliitilist kasvatust!

Noorsotsialistlikkudel organisatsioonidel on iseseisev ülesanne ja koht tööliskümises. Nad teostavad erilist funktsiooni selles liikumises — see on poliitiline kasvatustöö. Sotsialistlik partei juhivad kogu töölisklassi poliitikat; noorsotsialistlikud organisatsioonid peavad kindlustama parteile uute värske jõudude juurevoolu.

Tänapäev võtab osa valmistusprotsessist suur protsent noori. Kapital kurnab neid halastamatult, — noored ei moodusta ju mingit ühiskondlikku jõudu, millega peaksid arvestama ettevõtjad. Tööpalgad on viimase võimaluseni alla rõhutatud. Noored viibivad ääretu raskes majanduslikus seisukorras, mis ka omakord lõpmata rängasti mõjub psüühiliselt. Kurnatud ja väsinud inimeste üle on ka reaktsioonil hõlbus valitseda, neid pole tal raske heita oma meelevalda alla. Siit masside ääretu ükskõiksus, indifferentsus, krooniline vaimline kriis. Ka paljuid noori on kiskunud kaasa ükskõiksuse vool. Ainult väike protsent noori proletaarlasti on koondunud organisatsiooni, kes töölisklassi vabastuse võitlusvahendit näevad ainult klassivõitluses.

Aga hoolimata kõigist takistustest ja üldisest tardumusest, korraldavad noorsotsialistid omi ridu. Tegevus muutub intensiivsemaks; üldine tegevusjoon näitab selget, kuid järjekindlat tõusu. Noorsotsialistide tegevus seisab kultuuritöö ja poliitilises kasvatuses. Valdava tähtsusega on muidugi viimane.

Noori, kes praegu veel eemal meie organisatsioonest, tu-

leb oma mõju alla haarata, neile õpetada teadusliku sotsialismi abc-d, õpetada neid poliitiliselt mõtlema, lühidalt, tuleb teha neid klassiteadlikkudeks. Selleks on kutsutud noorsotsialistide organisatsioonid omade õpiringidega (poliitilised ja teoreetilised).

Noored pole veel küpsed võitlejad. Nad õpivad võitlema. 14—20 a.* kujuneb lapsest täisealine inimene. Noorte psühholoogilisi iseäraldusi tuleb teravalt silmas pidada ja vastavalt sellele liigitada ja korraldada organisatsioonide tööd.

Poliitilise kasvatustöö lähtepunktiks olgu jooksvad päevahuvilised poliitilised küsimused. Noori tuleb õpetada neid hindama sotsialistliku vaatevinkli all. Kõigi ühiskondlik-poliitiliste nähtuste pääle tuleb õpetada vaatama sotsialismi priismi läbi.

Lõpmata suure tähtsusega on igapäevane töö organisatsioonides, olgugi väikene. Ainult siis, kui inimesed harjuvad sellase tööga, arenevad organisatsioonid teguvõimsaks. Keegi ei saa omandada korralikku poliitilist kasvatust eemalseistes töölisklassi majanduslikust ja poliitilisest võitlusest. Osavõtt kõigist proletariaadi aktsioonidest on noortele poliitiliseks kooliks. Noortel peab olema võimalusi ka iseseisvalt tegutsemiseks, oma arusaamise ja tahtmise järele. Iseseisval töö on oma sügav psühholoogiline tähtsus — noored harjuvad iseseisvalt tegutsema, mitte aga alati teiste pääle lootma, mis endast juba edaspidise saamatuse algus.

Kogu meie töö peab arenema ühes suunas, peab taotlema ühte sihti — ette valmistama uut kaadrit sotsialistlikke tegelasi, kasvatama sotsialistlikult mõtlemaid ja talitavaid inimesi, kes alati valmis võitlema proletariaadi nõudmistele teostamiseks.

Martin Norenberg

Pastori kuub sõduri seljas

Elame ajal, mil palju räägitakse ilma suurprobleemest. Kõneldakse üleilmelisest rahust, relvade vähendamisest, Pan-Euroopast ja muust. Tehakse palju ilusaid liigutusi ja antakse lubadusi rahvastevahelise sõpruse ning vendluse teostamiseks.

Kõik need aated leiavad, kahtlemata, soodsaimat vastuvõttu noorsoos. Vana tüvi ei kasvata elujõulisi oksid, tema närbus lehestikus — puhkevad valla surmatõved. Seepärast peab pöörama tähelepanu noorsoole, kasvatama noor-

tes seltsimehelikkust, arusaamist sõdade koledusist ja rahvaste vendluse vajalikkusest.

Ent mida tehakse meie noorsooga? Meie koolidesse tungib ministeerium, kelle juht, võib olla, oskab küll sõdurite rühmi lahinguisse saata, kuid kellel pole aimugi noorte, arenevate inimeste kasvatamisest. Vähe neile sellest, et koolides toimib suurima südamerahuga kaitseliit, nüüd tahetakse seda teha ka kindral Sootsi ministeeriumi tallermaaks. Kardekatakse, et küpsemas inimeses tekib tülgastus õhutamise vastu tapatalitusele, nagu seda arendatakse sõjaväeteenistuses, seepärast on tarvis mürgitada juba noor veri sõjalise kasvatusega. Pastor Lattik püüab noorsoole pakkuda „mõistlikku ajaviidet“ oma jutunatukestega ja kindral Soots „kasvatab“ noori püssitääkidega armastama oma ligemist ja isamaad! Eks ole tore paar sädelevaid pedagooge meie kehvas kultuuri-taevas!

Samal ajal, kui kooli tassitakse relvu, toimib sääl pastorlikkus ristiusu-õpetusega, muidugi selleks, et luua soodus miljöö tääkide tarvitamisele. Ristiusk ja sõjariistad, need on üldse eraldamatud mõisted, nagu sukk ja saabas. Üks õpetab inimestele orjameelsust ja teine, kuidas sellase orjade karja üle valitseda.

Noorsugu kasvab püssi kandes, olles valmis iga silmapilk omasarnasele kuuli kehha kihutama, ja õpitunnis võristama: „Armasta oma ligemist kui iseennast!“ Hirvitada tahaks kõigele sellasele roppusele, kui asi poleks liiaks tõsine.

Rahvaste vendlusest ja püsivast rahuaate levitamisest pole niisugusel puhul juttugi. Veel täristavad küllalt julgelt omi kannukseid kindralstaabid ja ajavad lora, „kristlikkusest“ pastorid.

Ent noorproletaarlased sammuvad tulevikku teid. Tõsine kultuur, ilma rahu — need teostuvad täielikult alles sotsialistlikus ühiskonnas. Pastorid ja kindralid on kodanlise lääguse asitõendused, nende kadu seisab vaid ajaküsimuses.

R. S.

Miks võitleme kapitalismi vastu?

Mida peame sööma, mida jooma, millesse peame riietuma? Need pole küll kõrgemaid eluküsimusi, kuid on esmajärgulise tähtsusega. Kõigepäält inimene peab sööma,

jooma ja muretsema endale kehakatet ning päävarju, enne kui hakkab käsitama poliitikat, teadust, kunsti jne. Neide küsimuste nii ehk teisiti lahendamine ilmestab kogu inimliku elu ja annab suuna meie mõtlemisele ja tundeile. Elades kõrgemal arenemisastmel seisvas kapitalistlikus ajajärgus ei saa me mõelda ega tunda keskaegsete tsunftiinimestena, ega vastupidi. Peame teadma, et tänapäeva majandamise viis on mõõduandev kogu meie olemisele.

Tänapäeva majandus on kapitalistlik vahetus-majandus. Ta on ülesehitatud põhimõttele, et igaüks sellest, mis ta omandab, annab midagi ära ainult siis, kui talle antakse vastu midagi, mis vähemalt samase väärtusega. Erilise ilme omandab vahetusmajandus seeläbi, et ainult üks osa inimesi valitseb maa ja masinate üle; need on valmistamisvahendid, mis on vajalikud igale inimesele, et valmistada oma tööga kaupad vahetamise otstarbeks, see tähendab soetada endale elamisvõimalusi. Seepärast valitsevadki valmistamisvahendite omanikud majanduse üle. Teised on vaid nende käsuallased töötajad. Valmistamisvahendite eraomanduses näevadki sotsialistid vigade algpõhjuse, mida nad heidavad ette kapitalistlikule majanduskorrale.

Majandus pole küllalt produktiivne. Pole nii viljakas, kui ta olla võiks. Valmistamise abinõude kuulumine paljudele teeb võimatuks saavutada tööst suurimaid tagajärgi, nagu see oleks võimalik majanduse ühtluse puhul, ühtlase juhtimise juures. Killustatud jõudude koondamise vajadusest annab tunnistust ikka rohkem ja rohkem süvenev koondusliikumine tööstuses, mis aga kunagi ei jõua täjuslikkuseni. Vaevast kaovad paljud väiksed ettevõtted, paljud püsivad ikkagi ja töötavad osalt vananenud abinõudega ajast ja arust mahajäänud viisil. Konkurents, määratu hulk kauplaid ja vaheltkauplejaid neelab ära väga suure osa majanduslikust jõust. Võrdleme rahva tööd suure köögiga, mis kõigi vahel jagatud, siis kulub praegu suur osa tööst ja vaevast selleks, et oma köögi osa naabrite kahjuks paremale ja pahemale suurendada, selle asemel, et kõike jõudu rakendada tööle kogu köögi suurendamiseks ja parandamiseks. Juhtumisel, kui ühineksid kõik majandusgrupid, siiski kestaks võitlus tarvitaja rahakoti ümber. Valmistaja püüab kauba hinda kruvida võimalikult kõrgele. Tarvitaja sellevastu püüab kaupa saavutada võimalikult madala hinna eest.

Suurimaid puudusi kapitalistlikul majandamisel on nähtus, et ta ei kasuta kogu olevat tööjõudu: tööpuudus. Ikka seisame samase pildi ees: tooresained kuhjuvad kokku

ja kõdunevad. Miljonid käed tõmbuvad rusikaisse, tahaksid ja võiksid töötada hüvede saavutamiseks, kuid pole võimalusi. Tooresaineid ja tööjõudu on, kuid seisavad surnutena.

Inimmasinad seisavad kasutamata, kallimad masinad, millede muretsemiseks on kulunud aega ja vaeva. Sellest areneb raskeim süüdistus oleva majanduse korra vastu.

Oleva süsteemi valmistamine sammub valedradu. Valmistamise põhimõtteks peetakse mitte vajadust, vaid kasulikkust. Kaupade valmistamisel ei hoolita rahva huvidest, vaid roomatakse raha ees. Tänapäev, näit., ei taheta paigutada raha elukorterite ehitamisse, sest sinna mahutatud kapital kannab vähe protsente, hulga ligitõmbavamad on kõiksugu ärioperatsioonid, mis toovad kasu kuhjaga ja ruttu. Kapitalistliku vahetusmajanduse süda on turg. See on õieti kogu majanduse sihtjoonte määraja. Kus kaupa vähe, sääll pakuvad tarvitajad kõrgemat hinda ja leidlikud ettevõtjad rajavad uusi ettevõtteid nõuetavate kaupade valmistamiseks. See on too paljuülistatud majanduse reguleerimine vaba turu kaudu — vaba võistlus. Valmistamine sihhib radu, kus teda kutsuvad kõrged hinnad. Kuid onks sääll tõesti nõudmine suurim? Kui kaks inimest korruga ja tungivalt nõuavad midagi — üks paari töösaapaid, teine paari tantsukingi — siis kaugeltki ei taha nad mõlemad turul omi tarvete eest maksta võrdset hinda, kuna kumbagi rahakott on iseraskune. Hind, mida nad pakuvad oleneb nende tarbest ja rahakotist (kui sääll on midagi sees). Rahakoti võim on muidugi suurem. Nii raha juhib valmistamist. See oleks hoopis teisiti, kui püütaks valmistada selleks, et rahuldada võimalikult laiade hulkade vajadusi.

Millest aga oleneb rahakoti tüsedus? Kas vast ehk sellest, et tema omanik teeb rohkem tööd? Küll mitte! Hüvede jaotamisel ei arvestata põhimõttega, et igale mõõdetakse tema majandusliku tulukuse järele, jaotamine on hoopis ülekohtusem, õiglusetum. See on kolmas suur süüdistus oleva kapitalistliku majandussüsteemi vastu.

Sest hüvede jaotamine inimeste vahel on õiglusetu. Praeguses majanduskorras on võimalik, et see, kes midagi ei tee, elab külluses, kuna teine, kes teenib igapäevast leiba raske tööga, kiratseb vaesuses. Pole küll alati nii, et iga rikas midagi ei tee ja iga vaene rohkesti töötab. Selle ülekohtu ürgpõhjuseks on võimalus, elada kapitali protsentidest. Protsendid aga on tribuut (maks), mida tasub varanduseta inimene, varanduse omanikule selle eest,

et temale võimaldatakse valmistamisvahenditega, mis kuuluvad varanduse omanikule — ettevõtjale — töötada, s. o. jämedais joontes öeldult, tööline teeb rohkem tööd, kui saab selle eest tasu, vahekasu, mis läheb ettevõtjale ongi tribuut või lisaväärtus. Tribuut on ettevõtete omanikkude rikastumise allikas.

Loeteldud on tähtsaimaid kapitalistliku majanduskorra puudusi. Vastuvaidlematult praegune süsteem on halb. Inimese kombel elamine on suurtele rahvahulkadele võimatu. Noored inimesed perekondades nälgivad, kidunevad kehaliselt ja vaimliselt. Millistena näevad välja seesuguse elu juures tulevased inimpõlvad? Raske on seda kujutella praegustest oludest lähtudes. Kuid pole loota mingisuguseid paremusi seni, kui valitseb ilmas kapitalistlik kord, mis tähendab väikese osa inimeste mõnuselu ja suurte rahvahulkade eksploateerimist. Lootusrikkalt pöörduvad proletariaadi pilgud sotsialismi poole, tuleviku ühiskondliku korra poole, mis korraldatud plaanikindlalt ja kus kõik inimesed üheväärtuslikud, mõõduandev on ainult ühiskondlikult kasulik töö. Sotsialistliku korra alusjooni püüame tõmmata järgmistes numbrites.

Malthus

Ülekuulamisel...

Kriitilisel momendil valitseb ikka suur ärevus. Joostakse, käratsetakse, aetakse taga, võetakse kinni ja kuulatakse üle....

X. on sisseveetud poliitilisse mängu. Mingisugused „oletatavad“ teated tõendavad kaitsepolitseis, et X olevat ühenduses pörandaalustega ja tahtvat kukutada riiki. Öösel, kui kõik vaikne, tullakse vaikselt ja sama vaikselt viiakse X. pagarite linnaosas asuvasse suure kivihoonesse. Tõugatakse pimedasse, plekiga ülelöödud kambrisse. Tuba on 3 sammu lai ja sama pikk. Sääl on pöörane kuumus ja sumbunud õhk.

Mõne minuti pärast kutsutakse X. komissari juure. Tema ees lebab laual tüse täiskirjutatud vihk.

— Tunnistage, kas olete need käsikirjad kirjutanud? — Ei ole.

— Ärge valetage, meil on kindlasti teada; meil on agentuurandmed.

X. eiõab. Komissar ligineb kurja näoga vangile:

— Tunnistage, muidu saate elektrit, elektrit....

Vang ei tunnista.

— Hää küll, õhtul meie vaatame....

Õhtul kutsutakse jälle: — Noh, kas mõtlesite järgi? — Mul pole midagi mõelda, see ei ole minu käekirigi! Võrreldakse; leitakse — tõsi!

— Kes need käsikirjad teile andis? Kas põranda alt? X. on uuest süüdistusest veel vähem aimu. Ta eitab kategooriliselt.

Teisel päeval jälle ülekuulamine. — Kas teie ikka veel ei taha tunnistada, kes andis teile need käsikirjad? — Mul pole mingit ühist nende kirjadega! — Aga meil on andmeid, meil on inimesi, kes nägid, kuidas võtsite vastu need käsikirjad.

X. on üsna segane. Kindlalt eitab ta siiski.

— Ah ei ole... ei ole....! Tugev rusikahoop lõualuu alla. X. murdub hammas. Komissar jääb korraga vaikselt. — Ärge urgitsege sääl hammast — võite minna! X. viiakse kongi. Lõualuu on paistes. Ei ole aga võimalust kellelegi kaebada. Ei ole ju tunnistajaid... Peetakse mõned päevad kinni. Löömise jäljed kaovad, ei saa põhjendada. Ajalehist loeme: „...esialgsel ülekuulamisel vang ei tunnistanud, kuid pikapäälse tunnistas üles...“

X. viibis kongis 80 tundi söömata. Kui ta komissari käest süüa küsis, vastas too: „Küll saab“. Sealt viidi eeluurimise vangimajja, kus istus 18 päeva. Lõpuaktus kohtuuriija juures: Süütegu põhjendavate tundemärkide puudusel X. vabastada.

See ei ole mitte pilt „Hispaania suurest inkvisitsioonist“.

Orvusto

Sotsialistlik ja „rahvuslik“ noorpõlv

Samal ajal, kui sotsialistlik noorpõlv peab oma esimese kongressi, ilmub kinnisele kongressile ka „rahvuslikult“ organiseeritud Eesti Koolinoorsoo Liit. Nagu tahtlikult seisab üksteise vastas kaks vaenulist laagrit.

„Rahvuslik“ ja sotsialistlik noorpõlveliikumine alguses näivad olevat üksteisele sõbralikud asjad. Sest sotsialism ei ole rahvusevaenuline ega ole teinud seni veel ühtki eestlast venelaseks ega hiinlaseks — misjaoks siis siin need kaks leeri? Kuid selleks peab tundma üldse „rahvus“ — sõna rakendust teiste huvide teenistusse.

On ju nii, et eesti keelt tarvitavad inimesed, eestikeelse kultuuri piirkond, moodustab eesti rahvuse. Rahvus kui keelkond ei tunne klassi ega riigipiire. Poliitiline pagulane Leeningradis ja poliitilise politsei komissarid Tallinnas, Jaan Anvelt ja Konstantin Päts kuuluvad vastuvaidlematult eesti rahvusse. Küsimusse tuleb ainult, kuidas kumbki pool tõlgitseb rahvuse tunnet.

Kodanlusele rahvus on abinõu hoida oma käes võimu. Rootsikeelsed aristokraadid ja rikkad kodanlased Soomes on olnud kaua aega rootsi-

keelse töörahva cestkostjaiks. Vene valged kindralid kõnelevad Lääne-Euroopas juba mitu aastat vene rahva nimel. Kodanlus oskab kasutada rahvuse ühtekuuluvuse oma sihtideks, nimelt tööliklassi valitsemiseks.

On kõneldud Eestiski aastakümneid: väikesel rahval ei tohi olla klassi-vahehid, sest see killustaks rahva jõudu. Kuid ometi: oma vaade tulevikku on Toompää majaomanikul, teine aga töölisel või popsil. Huvide lahkumine on suur.

Tööline teab, et võõrast keelt kõnelev tööline on talle omasem kui omakeelne töödandja. Teda ei saa petta rahvuslike sönakõlksudega.

10. oktoobril külastasid Tallinna ja Tartu noorsotsialiste rühm Riia ülikooli sotsialistlike üliõpilasseltside „Klints“ ja „Zemgalija“ liikmeid. Pildil lätlased ja nende vastuvõtjad Tallinnas.

On tähtis kummalegi poolele, kui tugev on ta vaimutöölise reserv. Ja sellepärast keskkoolinoorsugu hoitakse eemale tööliikumisest ning see tõmmatakse rahvuslikule tööle. Ta peab harjuma noorest pääst kodanluse ideoloogiaga. Tas ei tohi olla otsivat vaimu. Öieti väljendas oma jutuajamises ajakirjanduse esindajale pastorist haridusminister J. Lattik kodanluse seisukoha, et noorpölv peab tegema enam vallatust ja ulakusi, siis tal pole aega hakata tegutsema poliitikaga ega mõtlema. Et noorpölv otsib tegevust, siis talle antakse seda pidustuste jm. — üldse paraadisamaalsuse näol. Ei ole märgata mingit sisu „rahvuslikul“ kooli-noorsooliikumisel — selle ainuke ülesanne on surmata ilmavaatelisi otsinguid. Ja siin peab meelitama vähemasti sidemete loomine mõjukate härradega, mis kord toob rohkesti kasu.

Proletaarlike vanemate lapsed löövad vastu nagu oma vanemaile, kui nad asuvad sõprusse oma vanemate klassivaenlastega. Kuid nad tapavad enne noore otsiva hinge, kui nad rahuldavad olemasolevast ilmakorrast ja selle klassiülekohut kaitsvast kaitseliidust, hariduspolitseist ja muist surveasutustest ega otsi väljapääsu selgemasse ilma.

Ning ka puuduvad näited, et kõigiti „häast perekonnast“ päritolev mõtlemisvõimeline noorus pole vahetand enda leeri oma sisemisest õiglustundest?

Siin pehkiiv minevik — sääl homme päev. Teadku sotsialistlik noorus, et töörahva võitlusega käsikäes areneb ka maailma vaimline elu.

Kroonika

Inglise söekaevurite streigist.

Inglismaal keeb võitlus ennenägematus suuruses. I. maist saadik streigivad söekaevanduste töölised. See pole harilik palgavõitlus. Raudse järjekindlusega teostub briti ilmariigi saatus, nii nagu Karl Marx omas teis aastakümneid tagasi ettekuulutas.

Inglismaa vägevus rajanes enne ilmasõda neljale asjale: kivisöele, rauale, laevandusele ja tekstiilkaupadele. Inglismaa tuli välja ilmasõjast võitjana kuid majanduslikult kaotajana. Üheks Inglismaa praeguse majandusliku olukorra halbtuseks on tööpuudus. Rohkesti üle miljoni inimese on tööta. Selle põhjused peituvad ilmariigi arengus. Inglismaa asumaadel on tekkinud oma tööstus, mis püüab rahuldada kohapealseid tarbeid ja ühtlasi ka võistelda emariigi tööstusega ilmaturul. Asumaade majanduslik vabanemine annab end nüüd Inglismaale tunda. Tekstiiltööstuse seisukord halveneb alatasa. Söetööstus elab üle raskeid kriisipäevi. Söekaevandused on sisseseadelt vananenud. Tööliste palgad on äärmiselt madalad. Ja nüüd seisab töö söekaevandustes — töölisel streigivad juba kuuendat kuud. Kui ka töölised peaksid ettevõtjaile allaandma, ilmamajanduse kriisiküsimust see veel ei lahenda. Ilmamajanduse ümberkorraldamine on kõigi maade tööliste suureks ülesandeks. Inglise söetöölised on selles eelkäijad tulevastele võitlustele. Nende kaotus tähendaks rasket hoopki kogu ilma tööliskonnale, edu aga, samm edasi uue majandusliku korra poole.

H. G. Wells 60-ne aastane.

Möödunud kuul sai ilma suurim kirjanik, teadusmees, sotsialist H. G. Wells 60-ne aastaseks. Sündinud Inglismaal, üleskasvanud puuduses, õppinud — kuninglikus loodusteaduse kolledzis füüsikat, keemiat, astronoomiat, geoloogiat ja bioloogiat, 1888. a. sooritanud Londoni ülikooli juures loodusteaduse eksamid, tegutsenud juba noorena ajakirjanikuna, viimase 30-ne aasta jooksul saavutanud kirjanikuna ilmakuulsuse. Tegutsenud inglise sotsialistlikus parteis. Ilmasõja päevil oli H. G. Wells üks neist suurvaimudest, kes koos marurahvuslastega ei kisendanud: „Kuni võidurikka lõpuni“, vaid julges ühes B. Shawiga tõsta inimsuse lippu, mille eest teda muidugi tagurline kodumaa ei tänanud. Avaldanud hulga fantastilisi romaane, milledes püüab ettekujutada tuleviku ühiskondlikku korda: „Uenägu“, „Vabastatud maailm“ jne.

Oma kirjutusis õhutab töölisklassi võitlema oma õiguste eest, paljastab halastamatult praeguse ühiskonna puudusi ja pahesid. Selles seisabki Wellsi tähtsus proletariaadile. Kahjuks on tema töid eesti keelde väga vähe tõlgitud.

—n

Ründama — tormi jooksma, tormama. Rännak — tormijooks.

Noorte opositsioon Tsheho-Slovakkia sotsialistlikus parteis.

Tsheho-Slovakkia sotsialistliku noorsoo ajakiri „Mlade proudy“ kirjutab:

Sotsialistliku partei usaldusmeeste talitamisviis peab vastama partei programmis kindlaksmääratud põhimõtetele, parteis ei tohi olla ruumi inimestele, kes oma keskel, kui ka väljaspool, toimivad sotsialistlike kodanlastena . . . noored võitlevad kõige jõuga partei sisemiseks puhastamiseks ja partei ridade korraldamiseks. R.

Rinnalapsed kaitseliitlasteks!?

Meie „kodumaa au ja uhkus“ — kaitseliit on asunud liigutama muu seas ka noortsugu. Kirjutavad „Päevalehes“: „Õige mitmelt poolt on esitatud soovivaadusi, et kaitseliit võtaks enda ridadesse vastu ka poisse

---

Kõigi noorproletaarlaste kohuseks on toetada oma ajakirja „Rünnak“ kaastööga ja tellimiste vastuvõtmisega.

---

alla 18 eluaastat. . . . Soovi põhjendatakse sellega, et parem on kui ka päris noored (Minu harv. R. — Ideaalne oleks, kes parajasti sündinud!) koonduksid kaitseliidu aadete teostamisele (Lutu suus ja tääk käes!)...

Kas oleks meie haridusminister, pastor Lattik, kes koolipoisina oma õpetajaid söimas elevantideks ja õhtuti pimedas käis plikadega trehvamas (Vaata J. Lattiku jutustus „Koolipoisid“ „Päevalehes“), võinud arvata, et tema kõrged ja eeskujulised toimingud nii ruttu ületrumbatakse?..

R.

Harju Panga tegelasele Konstantin Pätsule.

Üks saksa majandusmehi lausus kord: „Profiidi tarvitavad vähesed ettevõtjad, selle jaotamine tööliste vahel ei tasuks ennast ära“, s. o. lihtsamaks keeles: „Konstantin Päts, kes kunagi päästis Eesti riiki, äsja vast Harju Panka, müütab oma maja, mille eest loodab saada paarkümmend miljonit, kuid selle summa jaotamine Harju Panga kahjukannatajate vahel ei tasuks ära, sest igaüks saaks ainult mõne tuhande“.

Jaan Tõnissonile.

Paljudes maades on natsionalism erilaadiline õnneküttide poliitika, sisaldav endas vasturääkivusi, eraldumise põhimõttele rajatud, koondav enda ümber kahtlasi elemente. Ta on omane kõigile juhusteotsijale, kohane ka lapsikuile jahupäile.

Francesco Nitti, „Rahu“.

„Rünnak“ nr. 2 ilmub 15. detsembril s. a. Kaastööd palub toimetus saata sellesse numbrisse kuni 5. detsembrini.

Ajakiri „Rünnak“ ilmub 10 korda aastas. Tellimishind 10 marka number. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja ajalehe „Ühenduse“ tellimiste vastuvõtjad.

Hinnata saab igaüks ajakirja „Rünnaku“, kes talitusele saadab kümme tellimist.

Vastutav toimetaja: Reinhold Saving. Väljaandja Alfred Offenbach.

Toimetus ja talitus: Tallinna, S. Brokumägi 4, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.